

Gyűjtő: KNEZY JUDIT
Gyűjtés ideje: 1998.

--	--	--	--

TART.: SOMOGYI NÉPI VISELETEK VÁLTOZÁSAI
A XVIII-XIX. SZÁZADBAN /VÁZLAT/
"SOMOGY MEGYE NÉPMŰVÉSZLETE"

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

8 lap, 1 kép-és rajz jegyzék

FOLDRAJZI MUTATÓ: Somogy megye
SZÁM MUTATÓ: XIV

LELTÁROZÁS:

Somogyi népi viseletek változásai a XVIII-XX. században

(vázlat)

1. A téma néprajzi vizsgálatának kezdetei (Jankó János és a millenniumi kiadványok, kiállítás Baksay Sándor)
2. A rendelkezésre álló források: a tárgyi anyag, amely csak a XIX. század második felétől áll rendelkezésre; grafikák, festmények a XIX. század elejétől; fényképek a XIX. század végétől; iratok: vagyonleltárak, árjegyzékek, úriszéki perek, boltosok készletei, céhes iratok már a XVIII. század közepétől, árverési jegyzőkönyvek, tiltó rendelkezések, lopott holmik jegyzéke, eltűnt személyeket kereső levelek, egyházi feljegyzések főként a XIX. század elejétől hoznak adatokat a viseletre.
3. A jobbágykori viseletek jellemzése
 - a. anyag
 - b. szabás, díszítés
 - c. viseletegyüttes összeállítása, szerkezete, színe (alsó felsőruha, kiegészítők jellemzése.)
 - d. A változások közül mire van adat :

férfiaknál: bocskor-csizmaváltás, süveg-kalapváltás, mellény, laibli megjelenése, speciális munkaruhák: pl. halászcizma, istállóba való köpeny „kitli”.

nőknél: párta eltűnése, kendőfélék nagy sorozata, az elkendőzés visszaszorulása, kisebb kiszínesedés a fejrevalóban, pántlikában, helyenként a felső szoknyánál.
4. Külső-belső hatások a viselet egyes darabjainak és összképének hagyományozódására és változásaira: társadalmi, vallási, táji, tagozódás, korcsoportok a viseletben.

„ruhád alapján megmondom ki vagy és hova való vagy rendszer” a jobbágykorban

5. A XIX. század 80-as éveire lezajló életmódváltozások hatása a viseletre (jobbágyból szabadparaszt, paraszti volt vállalása a kiszínesedő viseletekkel)
- Változások a viselet egyes darabjainak anyagában- színében
 - Új szabásvonalak megjelenése és új díszítések, egyes darabok sorsa: gatyá- nadrágváltás, kendőfélék, kontyok átrendeződése
 - a ruhaegyüttesek kiegészítők összeállítása e korszakban
 - a viseletváltozást kísérő igenlő és elmarasztaló szemléletváltozások „tiszta fehérből” a sokszínűig, az egyszerűtől a bonyolultig társadalmi, vallási, táji tagolódás kérdései e korszakban.
6. A paraszti viseletek utóvirágzásának, elhagyásának utolsó szakasza, megőrzött, átalakított hagyományok, a kivetkőzés folyamata.
7. A somogyi paraszti viseletben tükröződő stílusirányzatok, a viseletek helye a magyarországi paraszti öltözékek sorában.

IRODALOM

Népvisélet és népi hímzések Somogyban témához

BAKSAY SÁNDOR

1891 Somogy megye. In: Osztrák-Magyar Monarchia írásban és képen. Budapest 291-319.

BARLA SZABÓ ISTVÁN

1860 Visonta (Somogy) nemzetiségi, gazdasági stb. oldalról nézve. Falusi Gazda dec.4.

BÁTKY ZSIGMOND

1911 Adatok a fehér gyászviseletről. Eth. 22.sz. 34-40. 101-105.

F.S. BEUDANT

1822 Voyage mineralogique et geologique en Hongrie. Paris II.h.

BRIGHT, RICHARD

1815/1970 Richard Bright utazásai a Dunántúlon 1815-ben. Ford: SZERECZ IMRE. Veszprém.

CSÁKY ELEK

1997 Adalék Somogy megye lengyeltóti járásának néprajzához. Eth. 438-45.

CSÁNKI DEZSŐ

1914 Somogy vármegye monográfiája. 655.p.

CSIRE ISTVÁN

1907 Vázlat Csurgó múltjából. Csurgó

CSOKONAI VITÉZ MIHÁLY

1967 Összes versei. Budapest I.

CSORBA JÓZSEF, SZAKÁCSI

1857 Somogyvármegye ismertetése. Pest.

DÉNES JENŐNÉ, Pozsgai Katalin

1943 A törökkoppányi fehér hímzés. Muskátli. Iparművészet melléklete. 62.p.

DOMONKOS OTTÓ

1977-78 Magyarországi képfestő műhelyek vásári körzetei. Arr. 19-20. 187-221.

ELŐD GÉZA

1929 Esküvő Csökölyön. Eth. 197-200 p.

1929 Életképek Dél-Somogyból. Eth. 40-47.

GAÁL NAGY GÁSPÁRNÉ

1972 Emlékeim Szabadi századeleji életéből. Somogyi Honismereti Híradó.

1972/1 A magyar és sváb nők hagyományos népviselete Szabadiban. Somogyi Honismereti Híradó 24-29. 1.sz.

GÁBORJÁN ALICE

1969 Magyar népviseletek. Budapest

GELENCSÉR SÁNDOR

- 1968 A házivászon készítése és felhasználása a Kaposmentén.
In: Somogyi néphagyományok. Somogyi Múzeum Füzetei
9. Kaposvár

GÖNCZI FERENC

- 1910 A göcseji és hetési népviselet. NÉ 200-217.
1914 Göcsej és kapcsolatosan Hetés vidékének és népének
összevontabb ismertetése. Kaposvár Viselet rész. 385-91.
1931 A somogyi gyermekek hajviselete NÉ 163-165.
1937 A somogyi gyermek. Kaposvár 312. Csurgói Könyvtár 6.
1942 A cifraszűrök készítésének és viseletének eltiltása NÉ 268-
272.
1942/a Angyal Bandi feleségének, Mikli Bözsinek ládjában talált
rablott ruhafélék. Eth. 53. 134-235.
1944 A szűrök és ködmönök árának meghatározása 1812-ben.
Eth. 40-44.
1947 A somogyi juhászok ruházata. Eth. 109-111.p.

GÖNYEY SÁNDOR

- 1937 Az ősi népviselet maradványai Somogyban. Muskátli 35-
41.

GYÓRFFY ISTVÁN

- 1926 A magyar szűr. NÉ 49-61.

HÓFER TAMÁS

- 1954 A törökkoppányi ünnepi viselet. In.: Somogyi táncok.
Szerk.: MORVAY PÉTER-PESOVÁR FERENC Budapest
294-303.

M. HORVÁTH OTILIA

- 1937 Dombóvári népi hímzés. Muskátli. Iparművészet melléklete 118.
- 1939 Dombóvár vidékének fehérhímzései. Muskátli. Iparművészet melléklete 75-82.

JANKÓ JÁNOS, dr.

- 1902 A Balaton melléki lakosság néprajza. Budapest 428.

KANYAR JÓZSEF

- 1967 Harminc nemzedék vallomás Somogyról. Kaposvár.
(források közlése)

KERÉKGYÁRTÓ ADRIENNE- KNÉZY JUDIT

- 1937 A magyar női haj- és fejviselet Budapest
- 1980 A somogyi vászonöltözet „egy pár” ruhái. In. Somogy Néprajza II. Szerk.: KNÉZY JUDIT Kaposvár 61-109.

KISS SÁMUEL, Apáti

- 1822 Értekezések Somogyról. Tudományos Gyűjtemény V.k.
35-45.

KNÉZY JUDIT

- 1967 Somogyi pásztorművészet. Kaposvár
- 1970 A somogyi hímzéskiállítás szakmai kérdései. Somogyi Honismereti Híradó 3.sz. 33-37.
1974. Zselic. Parasztok és pásztorok hagyatéka. Élet és Tudomány május 10. 886-91.p.
1975. XVIII-XIX. századi viseletadatok Somogyból. SMK. 3. Kaposvár 243-263.

- 1979 Somogyi népi viselet és hímzésbibliográfia. Somogyi Honismereti Híradó 2.sz. 63-67.sz.
- 1986-7 Uradalmi alkalmazottak és életmódjuk a XVIII. század végén a csurgói uradalomban. Magyar Mezőgazdasági Múzeum Közleményei. 285-310.
- 1993 Adatok a jobbágyparaszti gazdálkodás, szemlélet történetéből. Eth. 104. 5758.

KÖVESI EDIT

- 1936 Karádi hímzések: Muskátli 50-51.

KRESZ MÁRIA

- 1956 Magyar parasztviselet (1820-67). Budapest I-II.

MALONYAY DEZSŐ (Szerk.)

- 1912 A magyar nép művészete Bakonytól a Tolna megyei Sárközig. Bp. 370.

NOVÁK JÓZSEFNÉ

- 1971 A pille. Somogyi Honismereti Híradó 2. sz. 69-70.

PALOTAY GERTRUD

- 1932 A buzásaki hímzés fejlődéstörténete. Muskátli. 9 sz. 4-9.
- 1929, 1934 Buzásaki hímzések. Tündérujjak 1929/10. 23.p. 1934/11. 4.p.

UJHÁZY FERENC

- 1862 Somogyi kanász és családja. Vasárnapi újság. 23.

TAKÁTS GYULA

1986 Somogyi pásztorvilág. Kaposvár.

TIMLICH KÁROLY

1816 Magyar és Horvátországi legnevezetesebb öltözékek gyűjteménye. Bécs.

UNDI MARISKA

1927 A magyar hímzés öltéselemei. NÉ 92-93

VARGA MARIANN

1957 A táncalkalmak viselete Berzencén 1900-1920. IN:
Somogyi táncok. Szerk.: MORVAY-PESOVÁR. Budapest
248-293.

J.B. von VITALI

1928 Die bewohner des Simigher Komitats in Hungarn. Ins. 83.

Somogy népművészete kötet vázlatai és képjegyzékei

Somogyi népviseletek változása c. fejezet képei: a. színes fotók

1. Fiatal parasztasszony munkaruhában 1850 körül. Dunántúl. Reprózándó Kresz Mária Magyar népviseletek 1820-50 könyvéből, II.k.88b.
 2. Somogyi béres. Szemlér Mihály vízfestménye Kresz könyve II.k.9.a.
 3. Somogyi juhász. Szemlér Mihály vízfestménye Kresz könyve II.11.a.
 4. Fehér gyászban lévő nők. Csököly. Knézy Judit színes diájáról
 5. Szennai család Zóka Peti Lidia házában, szobabelsővel. Színes diáról, melyet sokszorosítottak és árultak Szennán.
 6. Karádi menyecske és férfi. Rekonstrukciós felvétel kellene a karádi tájházban lévő viseletekkel.
 7. Törökkoppányi szűkimeges asszony és somogyegresi vőlegény. Rekonstrukciós felvétel kellene beöltöztetve valakiket.
 8. Csökölyi tilánglis fiatalasszony. Knézy Judit színes diájáról.
 9. Csurgónagymartoni asszonyviselet. Rekonstrukciós felvétel beöltöztetve valakit, vagy a kiállításból jó felvétel. *(jobb a melléklettel)*
 10. Pogányszentpéteri rádiós felvétel csoportja. Színes diáról. Vagy egyedül Pogányszentpéteri menyecske diáról.
 11. Szigetvári csipkés konty és szennai vénlánykonty egymás alatt.
 12. Somogyszobi menyecskekonty és gyászkonty egymás alatt
- 13-14. *Ekszeret: magyar korot (lakócai)* Fekete-fehér felvételek

1. Patkó Bandi Mikén 1859. Kresz könyve II.92.p. reprózni.
 2. Lábodi öregember vészon ruházatban és nyakravalóval 1910. Garay Ákos felv. Rippl-Rónei muzeum Fotótára 7205.
 3. Darányban beszélgetők vászon öltözékben. Gönyey Ébner Sándor felv. 7435 vagy újabb repró.
 4. Balatonszabadi paraszt ráncos bőgatyában. Jankó János felv. Népr.Múz.EF 154|3.
 5. Gomba, ünnepi lánviselet 1905. Forgách Károly felvétele EF 7381.
 6. Szőlád, Női viselet EF 8405.
 7. Magyar család Marcali 1907. a férfi valószínű urad.alkalmazott. Klinda Gyula felv. EF 8271.
 8. Somogyvisontai férfiak 1895-ben. Jankó J.felv. EF 53.
 9. Segesdi juhász EF 68 994.
 10. Somogyacsai lányviselet, amatőr felv. RRMF 6673 vagy 6674.
 11. Somogyudvarhelyi asszony kislányával és fiával, amatőr felv. RRM F 7590.
 12. Törökkoppányi kislányok „Ispilángi rózsát „játsszanak RRMF 7507.
 13. Rinyahosszúfalui lakodalom RRM F 5070.
 14. Szabadi lakodalom 1940 körül RRMF 8547 vagy 8548
 15. Lakócsai horvát nők az 1920-as évek közepén Gönyey É.S.felv. Gózsyné felv. a Somogy Néprajza II-ben 101.p. XIII.ábra.
 16. Barcsi német jegyespár. Repro a RRM-ban a régi anyagról vagy Magyar Mg.Muz A. VII.A. 206 941. *(68-as évi felv)*
 17. Ecsenyi idős asszonyok reprenege. a MMgMA VII.A.206 914 de van kép a RRM-ban is *Neg. 7892*
 18. Csurgónagymartoni család 1910. RRM F 5105.
 19. Gölleiek a templom előtt 1905 körül. Gózsyné reproja MMgM A VII.A 213 691. *vagy S.M.L. magyar folsó*
 20. Inkei gyöngyös fityulák. *RRM anyaga*
 21. *Posonyi gyermekrepro RRM anyaga reprózándó*
- Rajzok:

1. Uradalmi cseléd 1830 körül. Kresz könyve I.102. p.M.F. Paur tusrajza a Fővárosi Könyvtérban
2. Bagolysőveg. MúFúPaur tusrajza Főv.Könyvtár Kresz könyve I.66.p.
3. Férfiviselet Somogyban 1850. Ujházy tusrajza alapján Mesztegnyő. Kresz könyve I. 93.p.
4. Nő fején kosárral, feltűrt köténnyel, Mesztegnyő. Ujházy F.rajza Szépműv.Múz. Kresz könyve I.92.p.
5. Férfi hajviseletek. Magyarság néprajzában.
6. Eladó lány díszes fonatos haja Attalában. Somogyi táncok kötetből.

7. Derekatlan férfiing. Somogy Néprajza II.77.p.
8. Hosszúdereké fűing Somogy Néprajza II.77.p.
9. Széles és szűk gatyá rajza. Somogy néprajza II.77. Életmód kötet 606.p.86.á.
10. Vállbaráncolt bőűjű női ing Somogy Néprajza II.72.p.
11. Nyakba ráncolt bőűjű női ing S.N.II.72.p.
12. Nyakba ráncolt tuszlis női ing S.N.II.72.
- 13-14. Női szűkingek S,N,II.67.p. *és vállbaráncolt bőűjű inge*
- 15-16. Női hosszúingek S.N. II. 67.p. *és vállal összevarrt pendely. Életmód kötet 603/3. ábra*
17. Kendőkonty, Karád rajza Knézy 1978. évi cikkéből, Sási rajza alapján
18. Pacsa jellegű nagyméretű kendő hajtogatása, Knézy 1978. évi cikkéből Sási J.rajza Raksányi Lajos rajza alapján
19. Kaposmenti necc rajza *1. győzei csipke - fűzős hajtogatás*
20. Törökkoppányi pillés menyecske. Sási J. rajza alapján.

21. Pendelyes rajza
és bőűjű

22. Női bőűjű konty -
tyos viselet
pásztorfarságra